

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl samosoudkyní JUDr. Janou Kábrtovou v právní věci

žalobce: **Město Chotěboř**, IČO 00267538
se sídlem Trčků z Lípy 69, 583 01 Chotěboř
zastoupený JUDr. Lubomírem Málkem, advokátem
se sídlem Horní 6, Havlíčkův Brod

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 6. 5. 2019, č. j. X

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení

1. Žalobou napadeným rozhodnutím žalovaná zamítla námitky proti rozhodnutí ze dne 25. 3. 2019, č.j. X, kterým byla žalobci uložena povinnost vrátit žalované přeplatek v částce 15 332 Kč dle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Přeplatek vznikl na starobním důchodu

opatrovance žalobce za období od 10. 3. 2019 do 9. 4. 2019. Po úmrtí opatrovance měl žalobce povinnost přelatek na důchodu vrátit žalované

II. Obsah žaloby

2. Žalobce v žalobě uvedl, že byl jmenován opatrovníkem E. B., která nebyla způsobilá právně jednat v žádných záležitostech s výjimkou běžných záležitostí každodenního života. Žalobce ji proto v roli veřejného opatrovníka zastupoval v právním jednání a spravoval její majetek v rozsahu omezení svéprávnosti. Součástí správy byly i finanční prostředky opatrované, včetně jejího důchodu.
3. Opatrovaná zemřela dne ...; tímto dnem byl ukončen výkon funkce veřejného opatrovníka. Žalovaná poukázala opatrované důchodovou dávku za období od 10. 3. 2019 ve výši 15 332 Kč, i když ta už jí nenáležela. Dávka byla zaslána na depozitní účet žalobce v době, kdy žalobce již nebyl veřejným opatrovníkem.
4. Veškeré finanční prostředky uložené na depozitním účtu žalobce byly zahrnuty do dědického řízení a následně vydány oprávněnému dědici. Žalobce úmrtím opatrovance ztratil oprávnění nakládat s finančními prostředky. Žalovaná se však do dědického řízení s pohledávkou 15 332 Kč nepřihlásila.
5. Žalobce navrhl napadené rozhodnutí zrušit.

III. Vyjádření žalovaného k žalobě

6. Žalovaná ve vyjádření k žalobě uvedla, že na věc dopadá ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., zakotvující nárok plátce důchodu na jeho vrácení mj. tehdy, přijal-li jej příjemce, ačkoli musel z okolností přepokládat, že byl vyplácen neprávem. Příjemcem důchodu prohlašuje § 64 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, samotného oprávněného, zákonného zástupce či opatrovníka.
7. Podle žalované lze aplikovat § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. Žalobce si musel být vědom zániku nároku na důchod, resp. minimálně musel uvedené předpokládat.

IV. Replika žalobce k vyjádření žalované

8. Žalobce k vyjádření žalované uvedl, že nesouhlasí s tím, že by měl být považován za příjemce důchodu, jak žalovaný dovodil z ust. § 64 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Z odst. 6 téhož ustanovení vyplývá, že povinnost vrátit plátcí splátky, které nenáležely oprávněnému z důvodu úmrtí přede dnem jejich splatnosti, má pouze osoba, která má právo disponovat s peněžními prostředky na účtu oprávněného. Tato povinnost se žalobce nemohla týkat, neboť oprávnění disponovat s peněžními prostředky na účtu oprávněné měl pouze po dobu, kdy byl opatrovníkem, tj. do ... Pokud byly splátky důchodu poukázány až 7. 3. 2019, již nemohl být opatrovník příjemcem důchodu, neboť již nebyl opatrovníkem.
9. Žalobce doplnil, že pokud by dále disponoval s účtem opatrovance i po ukončení své funkce, dopustil by se trestného činu proti majetku.

V. Posouzení věci krajským soudem

10. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobních bodů podle části třetí, hlavy první a druhé, dílu prvního zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s.ř.s.“). Učinil tak bez jednání, neboť byly splněny podmínky § 51 s.ř.s.

11. Ze správního spisu soud zjistil, že Město Chotěboř bylo ustanoveno opatrovníkem Emilie Bžochové dne 5. 10. 2015. K žádosti opatrovníka byl starobní a vdovský důchod opatrované zasílán žalovanou na číslo účtu určené žalobcem, jak vyplývá ze žádosti ze dne 6. 6. 2016, resp. 13. 6. 2016. Dne 12. 3. 2019 žalovaná informovala žalobce, že jmenovaná důchodkyně zemřela dne Protože žalované nebyla tato skutečnost známa, vyplatila na účet opatrovníka splátku důchodu oprávněné za období od 10. 3. 2019 do 9. 4. 2019 ve výši 15 332 Kč. Dne 21. 3. 2019 následně žalovaná vydala rozhodnutí specifikované již v odst. 1 tohoto rozsudku, poté dne 6. 5. 2019 napadené rozhodnutí.
12. Žalovaná postupovala dle ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Dle něj platí, že byl-li důchod vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popř. náhradu nesprávně vyplacené částky.
13. Žalobce s uloženou povinností nesouhlasil, a to s odkazem na ust. § 64 odst. 6 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění od 1. 2. 2018 (v souvislosti s dále citovanou judikaturou soud předesílá, že shodné znění dříve obsahoval odst. 5 téhož ustanovení). Dle něj platí, že „má-li právo disponovat s peněžními prostředky na účtu oprávněného, na který je důchod vyplácen, jiná osoba než oprávněný nebo je-li důchod oprávněného vyplácen na účet jeho manžela (manželky), jsou tato jiná osoba nebo manžel (manželka) povinni vrátit plátcí důchodu ty splátky důchodu oprávněného, které nenáležely proto, že oprávněný zemřel přede dnem jejich splatnosti, pokud nedošlo k vrácení těchto splátek plátcí důchodu bankou, u níž je tento účet veden. Není-li této jiné osoby, jsou povinny plátcí důchodu vrátit tyto splátky důchodu postupně manžel (manželka), pokud mu (jí) po zemřelém oprávněném vznikl nárok na vdovecký (vdovský) důchod, a dále děti a rodiče, jestliže žili s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti; nelze-li takto vrátit tyto splátky důchodu, považují se tyto splátky důchodu za dluh oprávněného, který se vypořádá v rámci dědictví“. Žalobce dovozoval, že se zánikem opatrovnictví zaniklo i jeho právo disponovat s peněžními prostředky, a proto je žalovaná povinna postupovat podle druhé části daného ustanovení a vypořádat dluh v dědictví.
14. Podle § 50 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, je oprávněný nebo jiný příjemce dávky důchodového pojištění povinen písemně ohlásit plátcí dávky do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu nebo poskytování. Dle § 64 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., platí, že za příjemce důchodu se považuje mimo jiné též opatrovník.
15. Soud předesílá, že vzal za nesporný fakt zániku opatrovnictví ke dni úmrtí oprávněné z důchodové dávky, tj. ke dni ... Výkladem ustanovení § 64 odst. 6 (dříve odst. 5) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, se opakovaně zabýval Nejvyšší správní soud. Citované ustanovení vyložil tak, že zakládá objektivní odpovědnost konkretizované osoby za vrácení neoprávněně vyplacené důchodové dávky po úmrtí oprávněného. Např. v rozsudku ze dne 21. 1. 2016, č. j. 9 Ads 183/2015- 29 soud k osobám zavázaným daným ustanovením uvedl, že „*Těmto osobám lze proto uložit přímo povinnost úhrady formou správního rozhodnutí, aniž by se zkoumalo zavinění, výběry z účtu, zda se tato osoba*

obohatila, získala finanční prostředky, apod. Z provedené novelizace je zjevný státní zájem na téměř stoprocentní návratnosti vyplacených důchodů na účet již zemřelého důchodce.“

16. V uvedené souvislosti lze také odkázat na rozsudek NSS ze dne 3. 4. 2014, č. j. 10 Ads 58/2014-35, z něž vyplývá, že „*smyslem a účelem zákonné úpravy je bezpochyby dosažení toho, aby se přeplatek na důchodu vrátil jednoduchým procesním způsobem žalované, která danou důchodovou dávku vyplatila navzdory tomu, že oprávněný zemřel. Má se tak dít způsobem, který zaručí rychlou návratnost vyplacené důchodové dávky. (...) Obecné nastavení pravidla § 64 odst. 5 garantuje, že v obvyklých situacích bude důchodovou dávku hradit ta osoba, která měla k účtu přístup, a která s největší pravděpodobností také dávku z účtu vybrala.*“ Pro úplnost lze doplnit odkaz na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 7. 2017 č.j. 3 Ads 156/2016-21: „*Soud pak doplnil dokazování pouze tak, aby bylo zřejmé, kdo měl dispoziční právo k účtu zemřelého v době, kdy byla na tento účet připsána splátka důchodu.*“
17. Povinnost stanovená citovaným ustanovením stojí na principu objektivní odpovědnosti osob tam uvedených. Rozhodné přitom je, zda daná osoba měla právo disponovat s peněžními prostředky na účtu oprávněného v době, kdy byla na tento účet připsána splátka důchodu.
18. V tomto ohledu lze dát za pravdu žalobci, že on není osobou, o níž hovoří § 64 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění, neboť ke dni připsání splátky důchodu na účet již neměl žalobce žádný zákonný titul disponovat s prostředky na účtu, neboť opatrovnictví zaniklo úmrtím opatrované. Úvaha žalobce je správná v tom směru, že zánikem opatrovnictví zaniká právo opatrovníka disponovat s prostředky opatrovance. Tato obecně platná zásada je však prolomena s ohledem na povahu důchodové dávky jakožto dávky hrazené z veřejných prostředků, o níž navíc není pochyb, že nárok na ni zaniká úmrtím oprávněného. Již v okamžiku jejího přijetí po úmrtí oprávněného lze proto uzavřít, že nejde o finanční prostředky zůstavitele, neboť mu daná dávka ze zákona již nenáleží. I zde platí zjevný státní zájem na téměř stoprocentní návratnosti vyplacených důchodů na účet již zemřelého důchodce (viz výše).
19. Nutno podotknout, že žalovaná po žalobci nežádala přeplatek na dávce na základě § 64 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění, ale na základě výše citovaného ust. § 118a zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.
20. K tomu soud uvádí, že základními předpoklady vzniku právní odpovědnosti za přeplatek na dávce ve smyslu shora citovaného ust. § 118a je obecně existence porušení právní povinnosti, přeplatek na dávce vyplacené neprávem nebo ve vyšší částce než náležela a příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a následkem, tj. vznikem přeplatku na dávce. Podle závěru Nejvyššího správního soudu obsaženého v odůvodnění rozsudku NSS ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3Ads 35/2010-54, je třeba chápat ust. § 118a odst. 1 jako alternativní skutkové podmínky, z nichž **alespoň jedna musí být splněna** pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu. Těmito podmínkami jsou „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“ nebo „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“. Z výše uvedeného a dalších skutečností NSS v citovaném rozsudku vyvozuje úvahu, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění z nedbalosti, nikoliv v úmyslné formě.
21. Krajský soud se v tomto směru naopak ztotožnil s odůvodněním žalované. Fakt, že *de iure* opatrovnictví zaniklo ke dni úmrtí opatrované, neznamená, že opatrovník je zbaven

povinnosti stanovené v § 50 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, tj. oznamovat plátcí důchodu změny skutečností rozhodných pro trvání nároku na dávku z role příjemce dávky. Při skončení opatrovnictví lze považovat sdělení o úmrtí opatrovance vůči plátcí důchodu za esenciální povinnost opatrovníka stejně jako odevzdání konečného vyúčtování soudu, což je povinnost, kterou opatrovník plní rovněž poté, co již opatrovníkem není.

22. Analogicky povinnost osoby oprávněné z dávky oznámit v dané lhůtě změnu okolností zakládajících nárok na dávku taktéž nezaniká tím, že daná osoba již *de iure* není „oprávněný“, a proto se na něj oznamovací povinnost nevztahuje. Stejně tak dřívější opatrovník má plnit svoji oznamovací povinnost, neboť byl dřívějším příjemcem dávky.
23. Krajský soud proto konstatuje, že byly naplněny prvky odpovědnostního schématu odpovědnosti za přeplatek na důchodu, neboť žalobce porušil svoji oznamovací povinnost a tím ve formě nedbalostního zavinění způsobil, že vznikl přeplatek na dávce, a proto byl po právu zavázán k navrácení této částky.
24. Pro úplnost soud upozorňuje, že výše uvedené závěry se týkají specifické situace pouze vůči plátcí důchodu, nikoli obecně vůči jakémukoli nakládání s finančními prostředky na účtu opatrované.
25. Ani neúspěch žalobce v soudním řízení správním nebrání tomu, aby se úhrady částky vyplacené žalovanému na přeplatku důchodu žalobce domáhal prostřednictvím opakovaného projednání dědictví z důvodu nevypořádaného dluhu či v civilněprávním řízení požadoval regresní vyrovnání uhrazené částky po dědicích zemřelé.

VI. Závěr a náklady řízení

26. S ohledem na shora uvedené proto krajský soud žalobu jako nedůvodnou zamítl ve smyslu ustanovení § 78 odst. 7 s. ř. s.
27. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměl úspěch. Žalované, která byla ve věci úspěšná, žádné náklady řízení nad rámec běžného výkonu úřední činnosti nevznikly, přičemž ani náhradu jiných nákladů by jí soud nemohl s ohledem na § 60 odst. 2 s. ř. s. přiznat. Proto soud rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Toto rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení účastníkům (§ 54 odst. 5 s. ř. s.).

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, který o ní také rozhoduje.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje,

vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Hradec Králové 27. říjen 2020

JUDr. Jana Kábrtová v. r.
samosoudkyně